

Ольга Рогозіна

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ВИКОРИСТАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ТЕХНОЛОГІЇ

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується збільшенням інформаційного потоку, в якому самоосвітня діяльність учнів стає однією з важливих складових загальної системи у становленні творчої особистості як основної продуктивної сили держави. Тому для вищого педагогічного навчального закладу пріоритетним завданням є підготовка вчителя, здатного динамічно реагувати на запити громадського життя, творчо самореалізуватися. Зазначене сприяє підвищенню професіоналізму педагогічних кадрів, забезпечуючи оволодіння ними передовими освітніми технологіями. Це у свою чергу сприяє всебічному розвитку особистості учня.

Для здійснення керівництва дослідницькою діяльністю учнів вчителям важливо володіти не тільки професійними педагогічними, а й спеціальними знаннями, уміннями та навичками в галузі організації та управління, оскільки від її ефективності залежать якість та результативність сумісної діяльності вчителя та учня. Саме тому в умовах вищої педагогічної освіти актуальними постають нові вимоги до підготовки майбутніх учителів технологій, які здатні здійснювати навчально-дослідницьку діяльність учнів, володіють знаннями та уміннями планувати і самостійно виконувати організаційно-управлінські функції, бути відповідальним за результат, володіють культурою праці, умінням якісно виконувати трудові дії, методами вирішення творчих, технічних, конструкторських та винахідницьких задач, що дозволить в будь-який момент спроектувати та реалізувати дослідницький проект.

У контексті зазначеного особливого значення набуває дослідницька діяльність учнів з технологічного напрямку, оскільки спрямована на збереження і зміцнення соціально-економічного, науково-технічного та оборонного потенціалу України. Тому майбутні вчителі технологій мають бути підготовленими до здійснення навчально-дослідницької діяльності учнів загальноосвітніх та позашкільних закладів освіти.

Нині закладені продуктивні підходи до створення теоретичної та технологічної бази підготовки учителя технологій (В. Андріяшин, А. Вербицький, Р. Гуревич, В. Гусев, В. Зайончик, П. Дмитренко, О. Коберник, В. Кузьменко, Г. Левченко, Л. Оршанський, В. Сидоренко, В. Симоненко, В. Стешенко, В. Титаренко, Д. Тхоржевський та ін.); висвітлено окремі питання змісту та методики підготовки (В. Борисов, М. Корець, Є. Кулик, М. Пригодій, О. Сергеева, С. Ткачук, В. Чепок, Н. Шайденко, В. Шмельов та ін.); досліджено різномарітні аспекти

вдосконалення професійної підготовки студентів, розкрито основні професійні функції майбутнього фахівця, спроможного до неперервного особистісного саморозвитку (І. Бех, Л. Коваль, О. Коваленко, В. Кочеткова, В. Мадзігон, Л. Морська, С. Русова, Т. Сущенко, Г. Терещук, Л. Тихенко, В. Шахов та ін.); розкрито питання підготовки майбутніх учителів різного фаху до роботи у шкільних гуртках та позанавчальних закладах (Л. Базильчук, О. Биковська, В. Войчук, О. Голик, О. Литовченко, Є. Мегем, Т. Сиротенко, Т. Сущенко, Н. Тверезовська, В. Шмельов та ін.); удосконалення організації навчально-виховної роботи у закладах освіти присвячено наукові дослідження Л. Богославець, А. Богуш, Н. Дудніченко, О. Зайченко, В. Лізинського, В. Крижка, К. Крутій, В. Мануйленко, Н. Ничкало, Є. Павлютенкова, Л. Поздняк, Л. Тархан, О. Шестоपालюка; методика організації проектно-технологічної діяльності розкрита В. Бербець, Н. Дубовою, О. Коберником, С. Ткачуком, С. Ящучком; розробка та вдосконалення різноманітних аспектів управлінської позиції вчителя висвітлено у працях В. Безпалька, Г. Богданової, О. Бугрія, Ю. Конаржевського, М. Приходька, О. Савченко, В. Сластьоніна, та ін.

Усвідомлення ролі організації та управління дослідницькою діяльністю учнів як надзвичайно важливого явища для освітнього середовища спонукає до здійснення педагогічних досліджень, розробки і обґрунтування шляхів удосконалення системи дослідницької діяльності учнів, розробки і практичного втілення в педагогічну практику вищого навчального закладу теоретичних засад наукової організації та управління цією діяльністю. Дослідження Ю. Васильєва, Є. Березняка, Г. Єльнікової, М. Кондакова, В. Крижка, В. Маслова, Н. Островерхової, Є. Павлютенкова, В. Пікельної, М. Черпинського, Т. Шамової, присвячені розробці науково-теоретичних, методологічних, психологічних основ підготовки майбутніх учителів, здатних до організації та управління учнівським колективом і загальноосвітнім закладом.

Визначаючи організацію та управління в педагогічному процесі як комплекс принципів, методів, організаційних форм, педагогічних умов, які спрямовані на підвищення ефективності роботи навчального закладу та кожного учасника навчально-виховного процесу, робота учителя технологій повинна бути спрямована на удосконалення змісту, методів, прийомів навчання, виховання та розвитку дослідницької діяльності учнів.

Процес організації та управління дослідницькою діяльністю учнів змінює роль вчителя, вимагає від нього: максимальної уваги до всіх перетворень, які відбуваються у навчальному закладі й в освіті взагалі; творчості, постійного самовдосконалення; уміння формувати в учнів мотиви навчання, коригувати навчальні програми; знань новітніх психолого-педагогічних досліджень та впровадження їх результатів у практику передових технологій. Всі ці вимоги дозволяють зробити висновки про необхідність переглянути зміст та програму, визначити

провідну мету, дослідити навчальні програми кожної дисципліни навчального плану підготовки фахівців та посилення процесу підготовки майбутніх учителів технологій організаційними та управлінськими елементами.

Управління цією діяльністю стає ефективним, коли вдало використовується розумовий потенціал учнів, їх інтереси, час, навчальні матеріали та засоби, а навчально-виховний процес організують так, «щоб навчальна робота і навчання відбувалися природно, створювали такі умови і такі дії учнів, завдяки яким вони не зможуть не навчитися. Розум дитини буде зосереджений не на навчанні чи зубрінні. Він буде спрямований на виконання того, чого вимагає ситуація, оскільки навчання є результатом. Водночас методом учителя стане створення умов, що сприятимуть самоосвітній активності або навчанню і створюватимуть таку взаємодію, завдяки якій навчання стане результатом цієї активності»[1]. У Державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття) зазначено, що: «пріоритетні завдання шкільної освіти: формування освіченої, творчої особистості, становлення її фізичного та морального здоров'я, забезпечення пріоритетного розвитку людини, відтворення і трансляція культури й духовності в усій різноманітності вітчизняних і світових зразків».

У такому контексті метою підготовки майбутнього вчителя технологій – організатора і керівника навчально-дослідницькою діяльністю учнів повинна стати підготовка фахівця здатного створити такі умови, завдяки яким в учнів розвивалось творче мислення, використовувати організаційні форми та методи їх реалізації через самоосвітню діяльність із урахуванням безпосереднього досвіду, індивідуальних потреб та інтересів учнів.

Використання у педагогічній практиці вчителем технологій освітньої дослідницької технології дає змогу виховати та підготувати особистість, здатну до активного, позитивного, творчого осмислення та перетворення світу. Ця технологія припускає, що навчально-дослідницька діяльність учнів – це відкриття ними суб'єктивно нових знань. В процесі підготовки майбутніх учителів технологій до застосування цієї технології слід враховувати, що схильність учнів до дослідницької діяльності – індивідуальна. Вона виявляється у своєрідності розвитку їхніх пізнавальних інтересів, аналітичних здібностей, змісту й обсягу знань, спостережливості, пам'яті, уваги, гнучкості мислення, багатства уявлень, працьовитості, волі, спроможності до зосередженої й відповідальної праці [2].

Застосування дослідницького підходу в навчанні спрямоване на становлення в школярів досвіду самостійного пошуку нових знань і використання їх в умовах творчості, на формування нових пізнавальних цінностей учнів і збагачення їх пізнавальної ціннісної орієнтації. Навчально-дослідницька діяльність учнів повинна відповідати науковим методам пізнання, розширювати зміст їхньої освіти й удосконалювати

підготовку до майбутньої діяльності. У такому розумінні така діяльність є найвищою формою вияву творчого рівня навчальних досягнень.

Також слід звернути увагу на те, що організовується навчально-дослідницька діяльність учнів під час вивчення окремих навчальних предметів, тем, а також у гуртках та факультативах. Результатами діяльності є підсумкові роботи, що учні подають на конкурси і науково-практичні конференції, захисти творчих проектів, науково-дослідницьких робіт у Малій Академії наук України. Майбутній вчитель технологій має правильно скласти навчально-дослідницькі завдання та організувати навчальний процес, який буде підпорядкований досягненню поставленої мети та практичних результатів.

Основними елементами організації навчально-дослідницької діяльності учнів можуть бути:

- загальна мета навчання технології;
- навчально-дослідницькі завдання;
- корекція отриманих результатів дослідження;
- проміжна оцінка результатів дослідження;
- практичний результат дослідження.

Навчально-дослідницькі роботи учнів на уроках технології можуть бути представлені у таких видах:

- доповідь;
- тези доповіді;
- наукова стаття;
- науковий звіт;
- реферат;
- творчий проект, тощо.

Вчитель технологій повинен знати основні вимоги щодо організації проектної діяльності учнів, типи проектів, вміти вибирати їх тематику з урахуванням навчальної ситуації, свого предмету, інтересів учнів та прогнозувати кінцеві результати, які мають бути матеріальними. До основних типів проектів ми відносимо:

- дослідницькі проекти, які мають свою чітку структуру;
- творчі проекти;
- ігрові проекти;
- інформаційні проекти, які потребують добре продуману структуру збирання інформації;
- практико-орієнтовні проекти, які потребують координаційну роботу.

Під час підготовки майбутнього вчителя технологій до здійснення навчально-дослідницької діяльності учнів необхідно чітко визначити компетентності, якими повинен він володіти. У першу чергу вчитель технологій повинен володіти широкою ерудицією, здатністю визначати теми програмного матеріалу, вивчення яких сприяє формуванню дослідницьких

умінь учнів; застосовувати дослідницьку технологію на практиці; керувати конструкторсько-раціоналізаторською роботою учнів; використовувати різноманітні дослідницькі методи, прийоми та методики; організувати діяльність учнів, спрямовану на самостійну пошукову діяльність.

Застосування дослідницької технології припускає забезпечення головної ролі навчальних досліджень у позакласній і гуртковій роботі. У зміст масових позашкільних заходів потрібно включати питання висвітлення дослідницьких знахідок, відкриттів і досягнень науковців та учнів, заохочувати їх до участі у предметних олімпіадах, наукових конференціях, у підготовці наукових публікацій.

Вчитель технологій повинен керуватися оптимістичною концепцією: кожен учень має певний дослідницький потенціал, навчально-дослідницька діяльність допоможе йому наблизитися до розуміння наукової картини світу, стати талановитою творчою особистістю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Химинець В. В. Інноваційна освітня діяльність / В. В. Химинець. Тернопіль : Мандрівець, 2009. – 360 с.
2. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін. ; за заг. ред. О. М. Пехоти. – К. : А.С.К., 2001. – 256 с.